

- O. O. Haustova // Zhurnal psyhyatryy y medycynskoj psyhologyy. – 2009. – № 3 (23). – S. 13–21.
19. Shebanova V. I. Rozlady harchovoi' povedinky yak funkcionuvannja adaptacijno-kompensatornyh mehanizmiv tilesnosti / V. I. Shebanova // Aktual'ni problemy psyhologii' : Zb. nauk. prac' Instytutu psyhologii' imeni G. S. Kostjuka NAPN Ukrai'ny / za red. S. D. Maksymenka. – K. : Feniks, 2013. – T. XII. Psyhologija tvorčnosti. – Vyp. 18. – S. 292–299.
20. Shebanova V. I. Fenomenologija harchovoi' povedinky u kontynuumi «norma – patologija» : monografija / V. I. Shebanova. – Herson : PP Vyshemyrs'kyj V. S., 2016. – 612 s.
21. Shebanova V. I. Psyhologija harchovoi' povedinky : dys. ... d-ra psyhol. nauk : spec. 19.00.01 / V. I. Shebanova. – K. : Kyi'vs'kyj nacional'nyj universytet imeni Tarasa Shevchenka, 2017. – 560 s.

Received March 2, 2018

Revised March 26, 2018

Accepted April 20, 2018

УДК 159.923.2

DOI10.32626/2227-6246.2018-41.442-461

O. C. Штепа

olena.shtepa@lnu.edu.ua

ГОЛОВНІ ІДЕЇ ІНТЕНЦІОНАЛЬНОЇ КОНЦЕПЦІЇ ОСОБИСТІСНОГО САМОЗДІЙСНЕННЯ

Shtepa O. S. The main ideas of the intentional concept of personality-based self-realization / O. S. Shtepa // Problems of Modern Psychology : Collection of research papers of Kamianets-Podilskyi National Ivan Ohiienko University, G. S. Kostyuk Institute of Psychology of the National Academy of Educational Sciences of Ukraine / scientific editing by S. D. Maksymenko, L. A. Onufrieva. – Issue 41. – Kamianets-Podilskyi : Aksioma, 2018. – P. 442–461.

O. S. Shtepa. The main ideas of the intentional concept of personality-based self-realization. The problem on the personality-based self-realization is formulated. The attempt to solve the problem in the perspective of ontological existentialism is made. The conceptualized views on self-realization in the personal mode in classical and non-classical rationality are interpreted. The conclusion is drawn on the necessity of transition from the description of the phenomenon of personal self-realization to the explana-

tion by the way of conceptualization. The problem on the self-realization in the personal mode caused the expediency of analyzing its intentionality at the intersection of ontological existentialism, cultural personology, and ethical personalism. The process of the methodology is defined to be conceptualization, the method of selecting facts – abduction, the method of defining the relationships between facts – constellation. The main problem of the personal self-realization is shown to be the desire of man to show the personal authenticity. It is substantiated that the intentionality of personal self-realization is caused by the significance of the coincidence of the essence of man and truth, fixed through humanistic conscience. The form of manifestation of intentionality is the human life position with respect to truth. The processes and mechanisms of personal self-realization are characterized: self-development through self-transformation, self-knowledge through reflexive activity, self-understanding through self-interpretation, attitude through acceptance. The parameters of increasing the level of complexity of the system of personality-based self-realization are noted to be the optimum of the tension between Me-reflexive and Me-possible of a person, the actualization of humanistic conscience, and the systemic reflection formation. The transforming sense of acceptance is interpreted and the role of the resource interactive key for the personality's self-transforming is shown. It is shown that access to the resource interactive key is conditioned by the level of self-knowledge and the resoluteness of man to guided by humanistic conscience.

Key words: personality, personality-based self-realization, intention, conceptualization, personality transformation, interpretation, essence, life position.

О. С. Штепа. Головні ідеї інтенціональної концепції особистісного самоздійснення. Сформульовано проблему особистісного у самоздійсненні та зроблено спробу її розв'язання у ракурсі онтологічного екзистенціалізму. Інтерпретаційно охарактеризовано концептуалізовані погляди щодо самоздійснення в особистісному модусі у класичній і некласичній раціональності. Зроблено висновок щодо необхідності переходу від опису феномену особистісного самоздійснення до його пояснення способом концептуалізації. Проблематизація самоздійснення в особистісному модусі зумовила доцільність аналізу його інтенціональності на перетині онтологічного екзистенціалізму, культурної персонології, етичного персоналізму. Процедурою методологування відповідно визначено концепціалізацію, прийомом відбору фактів – абдукцію, методом означення зв'язків між фактами – констеляцію. Головною проблемою особистісного самоздійснення показано прагнення людини висвітлити власну справжність. Обґрунтовано, що інтенціональність особистісного самоздійснення задана значущістю збігу сутності людини й істини, що фіксується через гуманістичну совість. Формою вияву інтенціональності виведено життєву позицію людини відносно істини. Схарактеризовано

процеси і механізми особистісного самоздійснення: саморозвиток через самозміни, самопізнання через рефлексивну активність, саморозуміння через самоінтерпретацію, ставлення через прийняття. Указано, що параметрами ускладнення порядку в системі особистісного самоздійснення є оптимум напруги між «Я-рефлексивним» і «Я-можливим» особи, актуалізованість гуманістичної совісті, сформованість системної рефлексії. Проінтерпретовано перетворювальний смисл прийняття й показано роль ресурсного інтерактивного ключа для самозміни особистості.

Ключові слова: особистість, особистісне самоздійснення, інтенція, концептуалізація, особистісні перетворення, інтерпретація, сутність, життєва позиція.

Постановка проблеми. Особистісне самоздійснення поряд із професійним визначають як модус життєвого самоздійснення людини, що, на загал, визначає «шлях такого проходження життя, у результаті якого людина «приходить до себе» і реалізує себе» (М. Мамардашвілі за О. Кокун [12, с. 5]), «продуктивний саморозвиток людини, що полягає у відчутті нею власної сутності й реалізації відповідно до цієї сутності власних потенційних можливостей» [32, с. 28]. У сучасних наукових джерелах українською рідко вдаються до уточнення самоздійснення саме як особистісного. На наш погляд, це зумовлено труднощами висвітлення особистісного в людині поза соціальним дискурсом, у якому особу розглядають як суспільний ресурс. Особистісне в людині неможливе без соціального контексту, водночас його недоцільно ототожнювати з її соціальною значущістю. Проблематизація співвідношення особи та її особистості відбувається у рідко персонології та екзистенційній психології. Тому вважаємо, що конкретизація самоздійснення саме як особистісного можлива за екзистенціального тлумачення проблеми відповідності сутності й особистості людини.

Завданням нашої теоретичної розвідки була концепціалізація особистісного самоздійснення людини у неklasичній раціональності.

Мета статті – презентувати авторську інтенціональну концепцію особистісного самоздійснення.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У класичній раціональності, яка визнає можливість пізнання людини через її протиставлення світу [31, с. 131], що характеризується визначеністю, можна виокремити як концептуалізовані погляди щодо самоздійснення особистості ідеї Ш. Бюлера, К. Хорні, Є. Селезнєвої. Особистісного модусу самоздійснення авторками ідей не

було означено, ймовірно, через злиття понять «людина» і «особистість». Оскільки у кожній із цих концепціалізацій ідеться про сутність особистості, ми проінтерпретували їх як такі, що розкривають особистісне самоздійснення. Ш. Бюлер [3, с. 137–139] запропоновано вікову періодизацію розгортання потенційних можливостей, що зумовлено здатністю людини ставити адекватну власній внутрішній суті мету. У викладі К. Хорні [38] ідею самоздійснення схарактеризовано як зумовлене істинним Я людини відчуття узгодженості з самою собою та життям, що виявлятиметься у здатності людини аналізувати себе без відчуття жаху, зменшенні у неї очікувань загрози і ворожості від інших, підвищенні її готовності співпрацювати з іншими та нести відповідальність за власний розвиток. Водночас, якщо замість істинного Я постає ідеалізоване, самоздійснення ускладнюється через втрату особою інтересу до істини. З погляду Є. Селезньової, самоздійснення процесуально є формою екзистенціального розкриття людини та результатом її акмеологічного розвитку, підсумку формування індивідуальності, у якій долається суперечність між її родовою сутністю й унікальністю одиничного [32, с. 23, 28].

Відтак, у класичній раціональності було здійснено диспозиційне пояснення самоздійснення в особистісному модусі, а також сформульовано головну проблему особистісного самоздійснення – відповідність сутності й особистості людини. Значущим було акцентування проблеми істинності самоздійснення людини. Водночас методологічні підходи класичної раціональності не дали змоги пояснити кшталт психологічних процесів, що визначають справжність сутності особи.

У світлі парадигмальних змін, що відбулись у зв'язку з неklasичною трансформацією психології як науки [31, с. 56, 131, 134], набула дієвості методологія розуміння, що уможливила трактування сутності. Зокрема, у неklasичній раціональності особу позиціоновано як суб'єкта зміни відносно істини [31, с. 133], а також як суб'єкта інтерпретації, який практикує власне тлумачення і ставлення до подій [30, с. 20]. Науковцями виокремлено модуси самоздійснення – професійне й особистісне. У виразненні самоздійснення як особистісного, найімовірніше, зумовлено характеризуванням особистості як атрибутивної ознаки людини (А. Орлов за С. Барсуковою [1, с. 21]). У неklasичній психології особистості аргументовано, що психологічна реальність особистості включає в себе у якості основоположного феномен Я людини, а також нерозривно пов'язану з ним мотиваційну спря-

мованість [11, с. 70]. Особистість означено як «форму існування психіки людини, яка являє собою цілісність, здатну до саморозвитку, самовизначення, свідомої предметної діяльності й саморегуляції, та має свій унікальний і неповторний внутрішній світ» [24, с. 11]. Особистісне самоздійснення визначено як «свідомий саморозвиток людини, у процесі якого розкриваються її потенційні можливості у різних життєвих сферах, результатом чого є постійне досягнення особистісно та соціально значущих ефектів, формування власного «простору життя» [12, с. 3]. У постмодерній психології особистість концептуалізовано як «рефлексивний проєкт», якому не властиві цілісність, стабільність, самодостатність; він є процесуальним, колажним, ризомним [43, с. 113]. Особистісне самоздійснення прочитується як самоконструювання [43, с. 5, 40], що здійснюється в умовах діалогу людини зі світом [43, с. 40] та презентується у «послідовності конфігурування та переконфігурування особистістю меж інтерпретації свого життя» [43, с. 11].

Отже, у неklasичній раціональності процесами особистісного самоздійснення схарактеризовано саморозвиток, самоконструювання, рефлексування, інтерпретування. Водночас означення процесів особистісного самоздійснення висвітлило проблему відповідності способу становлення особистості та перспективи її цілісності, а також загострило питання щодо сутності особи. На наш погляд, проблематизація кшталту особистісного самоздійснення вказує на необхідність переходу від опису зазначеного феномену до його пояснення способом концептуалізації.

Основний матеріал і результати дослідження. На наш погляд, аналіз проблеми доцільності особистісного самоздійснення вказує на важливість розкриття його інтенції, тобто спрямування, тому концепцію особистісного самоздійснення ми означили як інтенціональну. Інтенціональність ми розглядали, згідно з Р. Меєм, як «фундаментальну структуру, що надає переживанням людини смислу і надає їй змогу приймати рішення стосовно майбутнього» (за Ф. Фрейджер [35, с. 862]). Особистість означено, згідно з Р. Меєм, як «актуалізацію життєвого процесу в незалежній індивідуальності, яка є соціально інтегрованою та характеризується духовним напруженням» [25, с. 34].

Для характеристики інтенціональності, спрямованості певного явища було визначено за доцільне схарактеризувати його системні властивості, що зумовлюють плин, тобто властивості складних систем, що саморозвиваються [34, с. 37–41], та ознаки

як нестійкого стану [29, с. 86], а також описати його векторність через понятійну тріаду «смысл – форма – зміст» [28, с. 77–78].

Проблематизація самоздійснення в особистісному модусі зумовила доцільність аналізу його інтенціональності на перетині онтологічного екзистенціалізму [42, с. 186–187], культурної персоналогії [27, с. 35–36], етичного персоналізму (О. Бондаренко за Т. Корольок [15, с. 58]). Процедурою методологування відповідно визначено концепціалізацію, прийомом відбору фактів – абдукцію, методом означення зв'язків між фактами – констеляцію.

У характеристиці змісту і процесів особистісного самоздійснення ми спирались на ідеї дослідників щодо сутності Person [22, с. 20] і Self [13, с. 202], «Я-ідеалізованого» [38] та «Я-можливого» (Х. Маркус за В. Костенко [17, с. 423]), співвідношення внутрішніх і зовнішніх рефлексивних границь особистості [18, с. 21–213; 40, с. 527], екзистенційних ситуацій граничного буття (туга, жах, самотність, відчай) [37, с. 253, 257, 260, 261], гуманістичної совісті [1, с. 138; 36, с. 154], істинності й фантастичності людини [14, с. 29, 30, 38], можливості перетворення психологічних бар'єрів на ресурси [23, с. 279], характеристик незбалансованої системи [4, с. 56], саморозуміння [8, с. 202, 211] і метаперсональної самоінтерпретації як усвідомлення включеності до широкого контексту життя [9, с. 107], імплікатури і пресупозиції як механізмів інтерпретації мовленнєвого акту [33, с. 30–32], системної рефлексії, заснованої на самодистанціюванні [19, с. 114], тлумачення невизначеності як недетермінованості [20], розкриття поклонання через доповнення людиною собою події (М. Мамардашвілі за Л. Коростильовою ([16, с. 9]), психологічної суті страждання [21, с. 24], багатоаспектності істини [44, с. 200], недовіри сучасної людини до метанаративу – універсального, «великого оповідування» щодо трансцендентних, «передумовлених» заповідей, який трактує буттєвий смысл світу і буття особистості у ньому [10, с. 94], видобутку досвіду [7, с. 26], екзистенціального досвіду як джерела особистісних змін [5, с. 384], наявності екзистенціальних благ (життя, діти, досягнення, сні, спогади, милосердя, надія, любов) [2, с. 109], інтерпретації особистісного досвіду [39, с. 12], типів ставлення до істини («герой», «пророк», «філософ», «мудрець») [6, с. 85, 260, 396, 472], самозміни як механізму саморозвитку [26, с. 367] тощо.

У головних тезах авторської інтенціональної концепції особистісного самоздійснення обґрунтовано характеристику його процесів і механізмів, параметрів ускладнення порядку.

1. Особистісне самоздійснення є ресурсно зумовленим процесом рефлексивного розгортання людиною власної сутності в ході самозміни шляхом інтерпретування контроверз персоналізації та персоніфікації [41, с. 215].

2. Особистісне самоздійснення ініціюється через властивий людині самоінтерес, що реалізується у її рефлексивній активності. Своєю чергою, рефлексивна активність є механізмом активування такого процесу особистісного самоздійснення, як самопізнання. Через рефлексивну активність особа визначає себе як того, хто пізнає, і того, кого вона пізнає. Останнє розкривається у процесі саморозуміння, механізмом якого є самоінтерпретація. Інтерпретування передбачає доповнення змісту новим смислом, що зумовлює самозміни особистості, які є механізмом такого процесу, як саморозвиток. Самозміни доцільно розглядати як наслідок зміни або утвердження ставлення людини до себе, інших, життя. Механізмом зміни ставлення є прагнення особи приймати себе. Водночас самоінтерес є індикатором самоприйняття людини. Виведене судження дає змогу стверджувати, що механізми процесів особистісного самоздійснення актуалізуються одночасно, а не покроково.

3. Парадокс особистісного самоздійснення у тому, що людина, не знаючи себе достеменно, має відчуття справжності себе. Через відчуття власної внутрішньої узгодженості у зв'язку з (не)реалізованими можливостями особа може дізнаватись щодо власного призначення. Відтак, особистість упізнає себе, висвітлює власну сутність через покликання. Тому можна стверджувати, що зміст особистісного самоздійснення розкриває зумовленість сутності людини її існуванням, екзистенцією. Відчуття покликання визначне тим, що через нього особа не лише розуміє себе, а й усвідомлює спосіб доповнення собою певної життєвої ситуації. Отже, людина вибудовує реалістичне тлумачення себе як співавтора ситуації чи самої себе.

4. Головною проблемою особистісного самоздійснення є висвітлення людиною власної справжності. Справжність може бути показана відносно цінностей, смислу, істини. Характеризування справжності людини відносно цінностей переводить змістовність особи у площину затребуваності й значущості для інших, а визначення стосовно смислу – в сферу особистої надцінності. Ідеалізування себе, що має такі крайнощі, як самозвеличення і самоприниження, спричиняє страх самозміни. Само-

інтерес стримується, а рефлексивна активність витрачається на підтримання «безпечного», фантастичного образу себе. Відтак, континуум особистісного самоздійснення можна описати через «справжність – фантастичність».

5. Особистісне самоздійснення виявляється, об’єктивується як текст, повідомлення. Відчуття людиною власної (не)справжності може бути розкрито у такому поклику, відгуку, як «(не) я (не)можу (не)бути (не)собою». Варіанти, конфігурації прочитання цього тексту з’являються в екзистенційних ситуаціях граничного буття. «Відповіддю» людини на запит таких ситуацій є впізнавання себе, що передбачає метаперсональну самоінтерпретацію і формування нового смислу. Водночас метаперсональна самоінтерпретація здійснюється особою, яка не ідеалізує себе, а визначає через «Я-можливе», а також володіє системною рефлексією (рис. 1).

види екзистенційних ситуацій граничного буття

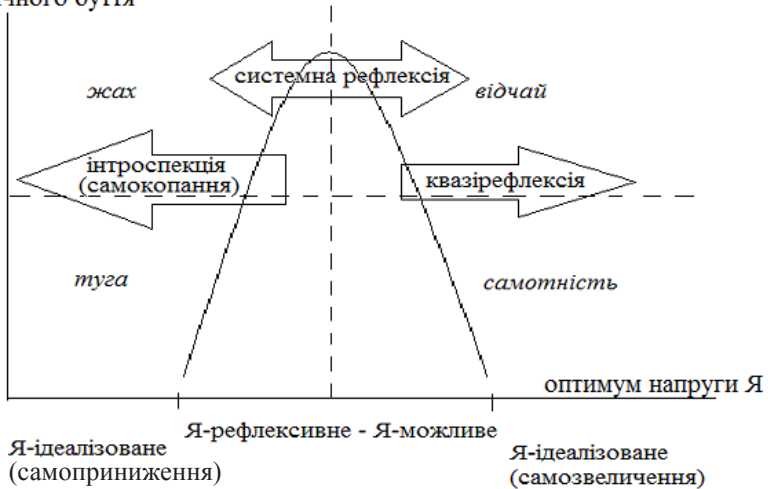

Рис. 1. Оптимум напруги Я за різних видів екзистенційних ситуацій граничного буття

Для визначення власної сутності людині важливо не уникати запиту ситуації буття, що досягається оптимумом напруги Я. Цей оптимум задається пізнанням «Я-рефлексивним» людини її «Я-можливого». За ідеалізованого Я, порушеної системної рефлексії напруга є недостатньою або перебільшеною, і людині

складно потрапити у ситуації граничного буття, що дають змогу особистісних перетворень.

6. Індикатором справжності сутності людини є гуманістична совість, тобто така, що ґрунтується не на моральних приписах суспільної думки, а на виведених людиною етичних висновках із власного прожитого досвіду. Дотримання моралі спонукає людину узгоджувати інтерпретацію життєвої події із задалегідь відомим концептом, висновком. Водночас етика, не претендуючи на універсальність, дає їй змогу щоразу приймати самостійне, власне рішення, у якому особа (не)впізнаючи себе, може наблизитись до власної сутності.

7. Інтерпретування людиною себе у контексті екзистенційної ситуації здійснюється завдяки її доступу до ресурсного інтерактивного ключа. Психологічні ресурси можна схарактеризувати як інтерпретаційні коди досягнення, отриманого людиною у її екзистенціальному досвіді. Доступ до ресурсного інтерактивного ключа зумовлений рівнем самопізнання та рішучістю керуватись гуманістичною совістю (рис. 2).

Рис. 2. Моральний і етичний виміри самоінтерпретування особи за допомогою ресурсного інтерактивного ключа

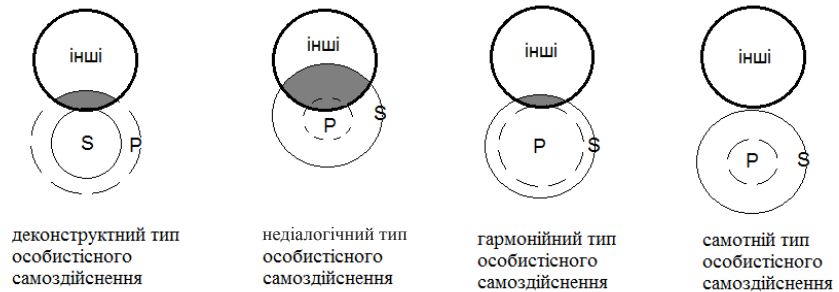
Високий рівень самопізнання дає людині змогу оперувати ресурсним ключем, відтак вона не потрапляє у життєві ситуації, а вирішує бути у них. Авторитарна совість полегшує інтерпрету-

вання за рахунок застосування готових інтерпретаційних схем – сюжетів казок, фільмів, приписів авторитетних осіб, раніше успішних для людини способів розв’язання проблем. Простота раціональності може виявитись пасткою, адже прагнучи успіху, людина схильна до самоідеалізування. За активації ресурсного ключа через авторитарну совість особа може лише зауважити (не) адаптивні зміни себе до і після прийнятих рішень. Гуманістична совість зумовлює екзистенціальність, одиничність розуміння та неконвенціональності, щирості повідомлення, що створюється особою. За такого розуміння конфігурації психологічних ресурсів як кодів інтерпретування дають змогу розшифрувати запит екзистенції до особи і сформулювати її повідомлення-відповідь на нього. Активація ресурсного ключа через гуманістичну совість зумовлює самозміни, якісні перетворення особистості. Отже, гуманістичну совість доцільно визначити як системоутворюючий чинник для особистісного самоздійснення.

8. Суть перетворень особистості полягає у припиненні протиставлення людиною себе іншим або власному «Я-ідеалізованому». Конфліктизація, неприйняття людиною себе або життєвої ситуації зумовлено її прагненням негайно і повною мірою отримати, відчутти екзистенціальні блага. Страх особи їх недоотримати чи бути позбавленою цих благ спричинений її недовірою до метанаративу та відчуттям себе не здатною бути співавтором. Натомість прийняття відкриває людині можливість розуміння, а отже, і самоінтерпретації у зв’язку зі складною ситуацією. У прийнятті відбувається перефункціоналізація, видобування досвіду, коли попереднє знання себе стає підставою для нового екзистенціального тлумачення ситуації. У спосіб перефункціоналізації відбувається насичення смислу і прояснення реальності. Життєва ситуація перестає бути для людини невизначеною, тобто небезпечною, а постає недетермінованою, тобто сповненою можливостей для самоздійснення. Новий смисл «здійсненності можливостей» структурує хаос невизначеності у спосіб імплікативної логіки – логіки збігів, що не потребує раціонального обґрунтування. Отож, характер екзистенційних ситуацій граничного буття дає змогу побачити особистісне самоздійснення як спосіб долання особою невизначеності себе шляхом інтерпретативного насичення смислу для збігу сутності з істинністю. Індикатором такого збігу є гуманістична совість, а видобування досвіду – зміною ставлення до себе й інших.

9. Особистість у ракурсі особистісного самоздійснення можливо розкрити як подієво актуалізовану і рефлексивно зумовлену самоінтерпретацію, що може набути інтенціональності відносно істини. У зв'язку з подією, тобто значущою ситуацією, пов'язаною з покликанням, людина має змогу виявити співаторство. Такі ситуації можуть бути визначені через параметри нестійких станів, оскільки містять можливості реалізації.

Охарактеризувати типи особистісного самоздійснення відповідно до ознак незбалансованої системи і нестійких станів можна через співвідношення «внутрішніх» і «зовнішніх» рефлексивних границь. У співвідношенні Person як духовної сутності людини і Self як самопрезентації, що має компенсаторні й захисні функції, визначається власне особистість, якій для саморозуміння необхідні взаємини з іншими (рис. 3). Критерієм цих співвідношень є ставлення, а визначальним для особистісного самоздійснення – прийняття між Person і Self, що може бути означене як автентичність.

Рис. 3. Типи особистісного самоздійснення залежно від характеру співвідношень «внутрішніх» і «зовнішніх» рефлексивних границь особистості

За деконструктивного типу особистісного самоздійснення межі Person є ширшими за границі Self, що характеризує особу як мегаторчу, яка допускає до власної сутності інших, через що зазнає страждань і застрягає у граничній ситуації жаху. За недіалогічного типу особистісного самоздійснення між Person і Self людини низький рівень прийняття, вона значною мірою зорієнтована на прийняття іншими, тому зазнає втручань у власний внутрішній світ і відчуває тугу від нереалізованості власного призначення. У самотньому типі особистісного самоздійснення людина не приймає ні себе, ні інших, а самотність

є результатом вибору безпечного, детермінованого опису себе і світу. Гармонійний тип особистісного самоздійснення характеризується прийняттям людиною себе і обмеженим допуском до власного внутрішнього світу інших. Особа з таким співвідношенням «внутрішніх» і «зовнішніх» границь зазнає відчаю у смислі самозречення, вона здатна перестати бути звичною собою й обрати можливість співавторства. Саме співавторство як відчуття людиною власної інтенціональності відносно істини виявляється емерджентною властивістю особистісного самоздійснення як складної системи. Виявом співавторства є життєва позиція особистості відносно істини.

Отже, у квінтесенції смислу, форми і змісту особистісне самоздійснення можна охарактеризувати як метаперсональну самоінтерпретацію людини, що дає змогу здійснювати (само)розуміння крізь певну життєву позицію. За самореінтерпретування відбудуться зміни особистісного досвіду, що виявяться в переінакшенні життєвої позиції та новому поясненні життєвої ситуації. Етичність тлумачення людиною реальності зумовлюватиметься системною рефлексією, оптимумом напруги Я, гуманістичною совістю, які доцільно означити як параметри ускладнення порядку.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Сформульовано проблему особистісного у самоздійсненні та зроблено спробу її розв'язання у ракурсі онтологічного екзистенціалізму. Головною проблемою особистісного самоздійснення показано прагнення людини висвітлити власну справжність. Схарактеризовано процеси і механізми особистісного самоздійснення: саморозвиток через самозміни, самопізнання через рефлексивну активність, саморозуміння через самоінтерпретацію, ставлення через прийняття. Обґрунтовано, що інтенціональність особистісного самоздійснення задана значущістю збігу сутності людини й істини, що фіксується через гуманістичну совість, а формою вияву інтенціональності є життєва позиція людини відносно істини. Евристичний потенціал інтенціональної концепції особистісного самоздійснення дає змогу розширити інтерпретацію саморозвитку особистості, міжособистісних взаємин, уточнити засади психологічного супроводу становлення особистості фахівця.

Вважаємо, що у наведених основних тезах інтенціональної концепції особистісного самоздійснення доцільно розширити інтерпретацію процесу особистісних перетворень і посилити аргументацію щодо ресурсної зумовленості самоінтерпретації.

Список використаних джерел

1. Барсукова С. А. О соотношении понятий «совесть» и «самоосуществление» / С. А. Барсукова // Сибирский психологический журнал. – 2009. – № 33. – С. 20–24.
2. Брудный А. А. Психологическая герменевтика / А. А. Брудный. – М. : Лабиринт, 2005. – 336 с.
3. Бюлер Ш. Жизненные цели человека с гуманистической точки зрения [Электронный ресурс] / Ш. Бюлер // Журнал гуманистической психологии. – 1967. – 7 (1). – Режим доступа : <http://hpsy.ru/authors/x143.htm>.
4. Гордеева Т. О. Мотивация достижения: теории, исследования, проблемы / Т. О. Гордеева // Современная психология мотивации / под ред. Д. А. Леонтьева. – М. : Смысл, 2002. – С. 47–102.
5. Гришина Н. В. Экзистенциальный опыт: эмпирические описания / Н. В. Гришина // Человек, субъект, личность в современной психологии. Материалы международной конференции, посвященной 80-летию А. В. Брушлинского / отв. ред. А. Журавлев, Е. Сергиенко. – М. : Изд-во «Институт психологии РАН», 2013. – С. 283–386.
6. Дидье Ж. Философский словарь [пер. с фр.] / Ж. Дидье. – М. : Междунар. отношения, 2000. – 544 с.
7. Егорова А. А. Построение ситуации собственного действия: способ действия и намерение / А. А. Егорова // Культурно-историческая психология. – 2010. – № 3. – С. 18–28.
8. Знаков В. В. Психология понимания: Проблемы и перспективы / В. В. Знаков. – М. : Изд-во «Институт психологии РАН», 2005. – 448 с.
9. Знаков В. В. Тезаурусное и нарративное понимание событий как проблема психологии человеческого бытия / В. В. Знаков // Методология и история психологии. – 2010. – Вып. 3. – Т. 5. – С. 105–119.
10. Извеков А. И. Рождение личности постмодерна в кризисе культуры / А. И. Извеков // Исторические, философские, политические и юридические науки, культурология искусства. Вопросы теории и практики. – 2012. – № 9 (23) : В 2-х ч. – Ч. 1. – С. 92–95.
11. Капустин С. А. Вклад У. Джемса в представления о личности как психологической реальности / С. А. Капустин // Национальный психологический журнал. – 2017. – № 1 (25). – С. 62–69.

12. Кокурн О. М. Життєве та професійне самоздійснення як предмет дослідження сучасної психології / О. М. Кокурн // Практична психологія та соціальна робота. – 2013. – № 9. – С. 1–5.
13. Колпакова М. Ю. Введение в диалогическую психологию / М. Ю. Колпакова. – М. : «Канон⁺» РООИ «Реабилитация», 2013. – 256 с.
14. Корнаракис И. Фантастический христианин в сравнении со святоотеческим человеком [пер. с греч. архимандрита Симеона (Гагатики)] / И. Корнаракис. – Ахтырский Свято-Троицкий монастырь, 2016. – 160 с.
15. Королюк Т. И. Проблема использования отечественных психотехник в консультативной и психотерапевтической работе / Т. И. Королюк // Практична психологія та соціальна робота. – 2013. – № 2. – С. 57–63.
16. Коростылева Л. А. О методологических вопросах развития и саморазвития в трудах Б. Г. Ананьева / Л. Коростылева, Ю. Зайцева // Психологические проблемы самореализации личности. – Вып. 4 / под. ред. Е. Рыбалко, Л. Коростылевой. – СПб. : Изд-во С.-Петербург. ун-та, 2000. – С. 3–11.
17. Костенко В. Ю. Возможное Я: подход Хейзел Маркус / В. Ю. Костенко // Психология. Журнал Высшей школы экономики. – 2016. – Т. 13. – № 2. – С. 421–430.
18. Кузьмина Е. И. Психология свободы: теория и практика / Е. И. Кузьмина. – СПб. : Питер, 2007. – 336 с.
19. Леонтьев Д. А. Рефлексия «хорошая» и «дурная»: от объяснительной модели к дифференциальной диагностике / Д. А. Леонтьев, Е. Осин // Психология. Журнал Высшей школы экономики. – 2014. – Т. 11. – № 4. – С. 110–135.
20. Леонтьев Д. Вызов неопределенности как центральная проблема психологии личности [Электронный ресурс] / Д. Леонтьев // Психологические исследования. – 2015. – Т. 8. – № 40. – Режим доступа : <http://psyctudy.ru/index.php/num/2015v8n40/1110-leontiev40.html>.
21. Лэнгле А. Почему мы страдаем? Понимание, обхождение и обработка страдания с точки зрения экзистенциального анализа / А. Лэнгле // Национальный психологический журнал. – 2016. – № 4 (24). – С. 23–33.
22. Лэнгле А. Что движет человеком? Экзистенциально-аналитическая теория эмоций [пер. с нем.] / А. Лэнгле. – М. : Генезис, 2009. – 235 с.

23. Майленова Ф. Выбор и ответственность в психологическом консультировании / Ф. Майленова. – М. : «КСП+», 2002. – 416 с.
24. Максименко С. Д. Поняття особистості у психології / С. Д. Максименко // Психологія і особистість. – 2016. – № 1 (9). – С. 11–17.
25. Мэй Р. Искусство психологического консультирования. Как давать и обретать душевное здоровье [пер. с англ.] / Р. Мэй. – М. : Институт общегуманитарных исследований ; Апрель Пресс, 2019. – 224 с.
26. Низовских Н. А. Человек как автор самого себя: психосемантическое исследование личностного развития : монография / Н. А. Низовских. – М.–Берлин : Директ-Медиа, 2014. – 405 с.
27. Петровский В. А. Наука личности: четыре проекта общей персонологии / В. А. Петровский, Е. Старовойтенко // Психология. Журнал Высшей школы экономики. – 2012. – Т. 9. – № 1. – С. 21–39.
28. Поляков А. Ф. Проблема понятийной триады «форма – содержание – смысл» [Электронный ресурс] / А. Ф. Поляков // Культурология. – 2010. – С. 76–80. – Режим доступа : <https://cyberleninka.ru/article/n/ponyatiynaya-triada-forma-soderzhanie-smysl>.
29. Прохоров А. О. Психология неравновесных состояний / А. О. Прохоров // Психические состояния ; [сост. и общ. ред. Л. В. Куликова]. – СПб. : Издательство «Питер», 2000. – С. 83–91.
30. Пушкарев Ю. И. Личность как субъект адаптации и субъект интерпретации: системно-герменевтический подход к изучению личности : монография / Ю. И. Пушкарев. – Белгород : ИД «Белгород», 2012. – 209 с.
31. Савчин М. Методологеми психології : монографія / Мирослав Савчин. – К. : Академвидав, 2013. – 224 с.
32. Селезнева Е. В. Грани самоосуществления: от самоотношения к самореализации : монография / Е. В. Селезнева. – Москва–Берлин : Директ-Медиа, 2015. – 404 с.
33. Скулимовская Д. А. Импликатура, пресуппозиция и логическое следствие как когнитивные механизмы интерпретации речевого акта предупреждения / Д. А. Скулимовская // Вестник ИГЛУ. – 2013. – №3 (24). – С. 29–33.

34. Тітов І. В. Проблема закону в постнекласичній психології / І. В. Тітов // Психологія і особистість. – 2015. – 1 (7). – С. 30–45.
35. Фрейджер Ф. Личность: теории, эксперименты, упражнения [пер. с англ.] / Ф. Фрейджер, Д. Фэйдимен. – СПб. : Прайм-ЕВРОЗНАК, 2001. – 864 с.
36. Фромм Э. Человек для себя [пер. с англ.] / Э. Фромм. – Мн. : «Коллегиум», 1992. – 253 с.
37. Хамітов Н. Історія філософії. Проблема людини та її меж : [навч. посіб.] / Н. Хамітов, Л. Гармаш, С. Килова. – К. : Наукова думка, 2000. – 271 с.
38. Хорни К. Невроз и личностный рост. Борьба за самоосуществление [Электронный ресурс] / К. Хорни. – К. : Psylib, 2006. – Режим доступа : http://royallib.com/book/horni_karen/neyros_i_lichnostniy_rost_borba_za_samoosuchestvlenie.html.
39. Чепелева Н. В. Розуміння та інтерпретація особистого досвіду у контексті психологічної герменевтики [Електронний ресурс] / Н. В. Чепелева // Наукові записки [Національного університету «Острозька академія»]. Сер. : Психологія і педагогіка. – 2009. – Вип. 12. – С. 8–21. – Режим доступу : http://nbuv.gov.ua/j-pdf/Nznuoapp_2009_12_4.pdf.
40. Чеснокова М. Г. Категория субъективного и проблема соотношения внешнего и внутреннего у С. Кьеркегора / М. Г. Чеснокова // Психология. Журнал Высшей школы экономики. – 2016. – № 3. – Т. 13. – С. 519–537.
41. Штепа О. С. Теоретичний аналіз феномену особистісного самоздійснення / О. С. Штепа // Актуальні проблеми психології інновацій: теорія та практика : Матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції (15 вересня 2017 р.). – Одеса : ВМВ, 2017. – С. 22–25.
42. Шумский В. Б. Онтологическое и персоналистическое направления в экзистенциальной психологии: сравнительный анализ / В. Б. Шумский // Экзистенциальный анализ. – 2009. – № 1. – С. 181–198.
43. Як будувати власне майбутнє: життєві завдання особистості : наук. моногр. / за наук. ред. Т. М. Титаренко ; Національна академія педагогічних наук України, Інститут соціальної та політичної психології. – Кіровоград : Імекс-ЛТД, 2012. – 512 с.
44. Ясперс К. Разум и экзистенция [пер. с нем.] / К. Ясперс. – М. : «Канон⁺» РООИ «Реабилитация», 2013. – 336 с.

Spysok vykorystanyh dzherel

1. Barsukova S. A. O sootnesenii ponjatij «sovest'» i «samoosushhestvlenie» / S. A. Barsukova // Sibirskij psihologicheskij zhurnal. – 2009. – № 33. – S. 20–24.
2. Brudnyj A. A. Psihologicheskaja germenevtika / A. A. Brudnyj. – M. : Labirint, 2005. – 336 s.
3. Bjuler Sh. Zhiznennye celi cheloveka s gumanisticheskoy tochki zrenija [Jelektronnyj resurs] / Sh. Bjuler // Zhurnal gumanisticheskoy psihologii. – 7 (1). – 1967. – Rezhim dostupa : <http://hpsy.ru/authors/x143.htm>.
4. Gordeeva T. O. Motivacija dostizhenija: teorii, issledovanija, problemy / T. O. Gordeeva // Sovremennaja psihologija motivacii / pod red. D. A. Leont'eva. – M. : Smysl, 2002. – S. 47–102.
5. Grishina N. V. Jekzistencial'nyj opyt: jempiricheskie opisanija / N. V. Grishina // Chelovek, sub#ekt, lichnost' v sovremennoj psihologii. Materialy mezhdunarodnoj konferencii, posvjashhennoj 80-letiju A. V. Brushlinskogo / otv. red. A. Zhuravlev, E. Sergienko. – M. : Izd-vo «Institut psihologii RAN», 2013. – S. 283–386.
6. Did'e Zh. Filosofskij slovar' [per. s fr.] / Zh. Did'e. – M. : Mezhdunar. otnoshenija, 2000. – 544 s.
7. Egorova A. A. Postroenie situacii sobstvennogo dejstvija: sposob dejstvija i namerenie / A. A. Egorova // Kul'turno-istoricheskaja psihologija. – 2010. – № 3. – S. 18–28.
8. Znakov V. V. Psihologija ponimaniya: Problemy i perspektivy / V. V. Znakov. – M. : Izd-vo «Institut psihologii RAN», 2005. – 448 s.
9. Znakov V. V. Tezaurusnoe i narrativnoe ponimanie sobytij kak problema psihologii chelovecheskogo bytija / V. V. Znakov // Metodologija i istorija psihologii. – 2010. – Vyp. 3. – T. 5. – S. 105–119.
10. Izvekov A. I. Rozhdenie lichnosti postmoderna v krizise kul'tury / A. I. Izvekov // Istoricheskie, filosofskie, politicheskie i juridicheskie nauki, kul'turologija iskusstvovedenie. Voprosy teorii i praktiki. – 2012. – № 9 (23) : V 2-h ch. – Ch. 1. – S. 92–95.
11. Kapustin S. A. Vklad U. Dzhemsa v predstavlenija o lichnosti kak psihologicheskoy real'nosti / S. A. Kapustin // Nacional'nyj psihologicheskij zhurnal. – 2017. – № 1 (25). – S. 62–69.
12. Kokun O. M. Zhyttjeve ta profesijne samozdijsnennja jak predmet doslidzhennja suchasnoi' psihologii' / O. M. Kokun //

- Praktychna psihologija ta social'na robota. – 2013. – № 9. – S. 1–5.
13. Kolpakova M. Ju. Vvedenie v dialogicheskuju psihologiju / M. Ju. Kolpakova. – M. : «Kanon+» ROOI «Reabilitacija», 2013. – 256 s.
  14. Kornarakis I. Fantasticheskij hristianin v sravnenii so svjato-otecheskim chelovekom [per. s grech. arhimandrita Simeona (Gagatika)] / I. Kornarakis. – Ahtyrskij Svjato-Troickij monastyr', 2016. – 160 s.
  15. Koroljuk T. I. Problema ispol'zovanija otechestvennyh psihotekhnik v konsul'tativnoj i psihoterapevticheskoj rabote / T. I. Koroljuk // Praktychna psihologija ta social'na robota. – 2013. – № 2. – S. 57–63.
  16. Korostyleva L. A. O metodologicheskikh voprosah razvitija i samorazvitija v trudah B. G. Anan'eva / L. A. Korostyleva, Ju. Zajceva // Psihologicheskie problemy samorealizacii lichnosti. – Vyp. 4 / pod. red. E. Rybalko, L. Korostylevoj. – SPb. : Izd-vo S.-Peterb. un-ta, 2000. – S. 3–11.
  17. Kostenko V. Ju. Vozmozhnoe Ja: podhod Hejzel Markus / V. Ju. Kostenko // Psihologija. Zhurnal Vysšej shkoly jekonomiki. – 2016. – T. 13. – № 2. – S. 421–430.
  18. Kuz'mina E. I. Psihologija svobody: teorija i praktika / E. I. Kuz'mina. – SPb. : Piter, 2007. – 336 s.
  19. Leont'ev D. A. Refleksija «horoshaja» i «durnaja»: ot ob#jasnitel'noj modeli k differencial'noj diagnostike / D. A. Leont'ev, E. Osin // Psihologija. Zhurnal Vysšej shkoly jekonomiki. – 2014. – T. 11. – № 4. – S. 110–135.
  20. Leont'ev D. Vyzov neopredelennosti kak central'naja problema psihologii lichnosti [Elektronnyj resurs] / D. Leont'ev // Psihologicheskie issledovanija. – 2015. – T. 8. – № 40. – Rezhim dostupa : <http://psyctudy.ru/index.php/num/2015v8n40/1110-leontiev40.html>.
  21. Ljengle A. Pochemu my stradaem? Ponimanie, obhozhdenie i obrabotka stradanija s točki zrenija jekzistencial'nogo analiza / A. Ljengle // Nacional'nyj psihologicheskij zhurnal. – 2016. – № 4 (24). – S. 23–33.
  22. Ljengle A. Chto dvizhet chelovekom? Jekzistencial'no-analitičeskaja teorija jemocij [per. s nem.] / A. Ljengle. – M. : Gezis, 2009. – 235 s.
  23. Majlenova F. Vybor i otvetstvennost' v psihologicheskom konsul'tirovanii / F. Majlenova. – M. : «KSP+», 2002. – 416 s.

24. Maksymenko S. D. Ponjattja osobystosti u psihologii' / S. D. Maksymenko // *Psychologija i osobystist'*. – 2016. – № 1 (9). – S. 11–17.
25. Mjej R. Iskusstvo psihologicheskogo konsul'tirovanija. Kak davat' i obretat' dushevnoe zdorov'e [per. s angl.] / R. Mjej. – M. : Institut obshchegumanitarnyh issledovanij ; April' Press, 2010. – 224 s.
26. Nizovskih N. A. Chelovek kak avtor samego sebja: psihosemanticheskoe issledovanie lichnostnogo razvitija : monografija / N. A. Nizovskih. – M.-Berlin : Direkt-Media, 2014. – 405 s.
27. Petrovs'kij V. A. Nauka lichnosti: chetyre proekta obshhej personologii / V. A. Petrovskij, E. Starovojtenko // *Psihologija. Zhurnal Vyshej shkoly jekonomiki*. – 2012. – T. 9. – № 1. – S. 21–39.
28. Poljakov A. F. Problema ponjatijnoj triady «forma – sodержanie – smysl» [Jelektronnyj resurs] / A. F. Poljakov // *Kul'turologija*. – 2010. – S. 76–80. – Rezhim dostupa : <https://cyberleninka.ru/article/n/ponyatiynaya-triada-forma-soderzhanie-smysl>.
29. Prohorov A. O. Psihologija neravnovesnyh sostojanij / A. O. Prohorov // *Psihicheskie sostojanija* ; [sost. i obshh. red. L. V. Kulikova]. – SPb. : Izdatel'stvo «Piter», 2000. – S. 83–91.
30. Pushkarev Ju. I. Lichnost' kak sub#ekt adaptacii i sub#ekt interpretacii: sistemno-germenevticheskij podhod k izucheniju lichnosti : monografija / Ju. I. Pushkarev. – Belgorod : ID «Belgorod», 2012. – 209 s.
31. Savchyn M. Metodologemy psihologii' : monografija / Myroslav Savchyn. – K. : Akademvydav, 2013. – 224 s.
32. Selezneva E. V. Grani samoosushchestvlenija: ot samootnoshenija k samorealizacii : monografija / E. V. Selezneva. – Moskva–Berlin : Direkt-Media, 2015. – 404 s.
33. Skulimovskaja D. A. Implikatura, presuppozicija i logicheskoe sledstvie kak kognitivnye mehanizmy interpretacii rechevogo akta preduprezhdenija / D. A. Skulimovskaja // *Vestnik IGLU*. – 2013. – № 3 (24) – S. 29–33.
34. Titov I. V. Problema zakonu v postneklasychnij psihologii' / I. V. Titov // *Psychologija i osobystist'*. – 2015. – 1 (7). – S. 30–45.
35. Frejdzher F. Lichnost': teorii, jeksperimenty, uprazhnenija [per. s angl.] / F. Frejdzher, D. F'ejdimen. – SPb. : PrajmeVROZNAK, 2001. – 864 s.

36. Fromm Je. Chelovek dlja sebja [per. s angl.] / Je. Fromm. – Mn. : «Kollegium», 1992. – 253 s.
37. Hamitov N. Istorija filosofii'. Problema ljudyny ta i'i' mezh [navch. posib.] / N. Hamitov, L. Garmash, S. Kylova. – K. : Naukova dumka, 2000. – 271 s.
38. Horni K. Nevroz i lichnostnyj rost. Bor'ba za samoosushhestvlenie [Jelektronnyj resurs] / K. Horni. – K. : Rsylib, 2006. – Rezhim dostupa : http://royallib.com/book/horni_karen/neyros_i_lichnostnij_rost_borba_za_samoosuchestvlenie.html.
39. Chepeljeva N. V. Rozuminnja ta interpretacija osobystogo dosvidu u konteksti psihologichnoi' germenevtyky [Elektronnyj resurs] / N. V. Chepeljeva // Naukovi zapysky [Nacional'nogo universytetu «Ostroz'ka akademija»]. Ser. : Psihologija i pedagogika. – 2009. – Vyp. 12. – S. 8–21. – Rezhym dostupu : http://nbuv.gov.ua/j-pdf/Nznuoapp_2009_12_4.pdf.
40. Chesnokova M. G. Kategorija sub#ektivnogo i problema sootnoshenija vneshnego i vnutrennego u S. K'erkegora / M. Chesnokova // Psihologija. Zhurnal Vysšej shkoly jekonomiki. – 2016. – № 3. – T. 13. – S. 519–537.
41. Shtepa O. S. Teoretychnyj analiz fenomenu osobystisnogo samozdijsnennja / O. S. Shtepa // Aktual'ni problemy psihologii' innovacij: teorija ta praktyka : Materialy Vseukrai'ns'koi' naukovo-praktychnoi' konferencii' (15 veresnja 2017 r.). – Odesa : VMV, 2017. – S. 22–25.
42. Shumskij V. B. Ontologicheskoe i personalisticheskoe napravlenija v jekzistencial'noj psihologii: sravnitel'nyj analiz / V. Shumskij // Jekzistencial'nyj analiz. – 2009. – № 1. – S. 181–198.
43. Jak budувaty vlasne majbutnje: zhyttjevi zavdannja osobystosti : nauk. monogr. / za nauk. red. T. M. Tytarenko ; Nacional'na akademija pedagogichnyh nauk Ukrai'ny, Instytut social'noi' ta politychnoi' psihologii'. – Kirovograd : Imeks-LTD, 2012. – 512 s.
44. Jaspers K. Razum i jekzistencija [per. s nem.] / K. Jaspers. – M. : «Kanon+» ROOI «Reabilitacija», 2013. – 336 s.

Received February 28, 2018

Revised March 21, 2018

Accepted April 16, 2018